

Stortinget
Næringskomiteen**Deres referanse:****Vår referanse:** 2022/173**Dato:** 24.04.2025**Publikasjonsnr.:** NIM-H-2025-022

SKRIFTLIG INNSPILL

Skriftlig innspill – Lov om mineralvirksomhet og forvaltning av mineralressurser (mineralloven)

NIM (Norges institusjon for menneskerettigheter) leverte i november 2022 høringsuttalelse til NOU 2022: 8 Ny minerallov.¹ I NIMs høringsuttalelse av 2022 fremhevet vi viktigheten av å tydeliggjøre terskelen og vurderingstemaene som inngår i den samlede vurderingen av om et inngrep nærmer seg grensen for krenkelse av SP artikkel 27.² I proposisjonen ønsker departementet likevel ikke på nåværende tidspunkt at Høyesteretts tolkning av inngrepsterskelen i SP artikkel 27 fra Fosen-dommen skal lovfestes i en egen bestemmelse i ny minerallov.³ Dette begrunnes blant annet med at en kodifisering av inngrepsterskelen ikke vil ha direkte rettslig betydning og at rettsutviklingen fremover kan tilsi at mineralloven havner i utakt med rettsutviklingen nasjonalt og internasjonalt.⁴

Ettersom departementet ikke vil gå videre med forslaget om å lovfeste inngrepsterskelen, vil NIM fremheve viktigheten av at det igangsettes et arbeid for en generell veileder til kommuner om hvilke kriterier som gjelder når det gjøres inngrep i tradisjonelle samiske områder. NIM er bekymret for at kommuner og andre som har ansvar i inngrepssaker, har lite kjennskap til reglene i SP artikkel 27. NIM har undersøkt om kommunene i Finnmark har egne retningslinjer eller veiledere som handler om inngrep i samiske områder, og har ikke funnet dette. En eventuell veileder bør vise vurderingstemaene som inngår i en samlet SP artikkel 27-vurdering, og bør inneholde blant annet momenter som effektiv deltakelse/konsultasjoner, kumulative virkninger og avbøtende tiltak.⁵

¹ NIMs Høringsuttalelse – NOU 2022: 8 Ny minerallov. <https://www.nhri.no/2022/horingsuttalelse-nou-2022-8-ny-minerallov/>

² Se NIMs Høringsuttalelse – NOU 2022: 8 Ny minerallov s. 3.

³ Prop. 71 L (2024-2025) s. 78-79.

⁴ Ibid.

⁵ NIM rapport 2022, Menneskerettslig vern mot inngrep i samiske bruksområder, kapittel 3.4 og kapittel 4.2.

NIM vil også knytte noen kommentarer til *urfolksvederlag* som omtales under punkt 6.6 i proposisjonen. Departementet foreslår å lovfeste vederlagssatsen på 0,25 prosent, og at 75 % av dette vederlaget går til berørte siidaer og at de resterende 25 % fordeles til andre som kan bli berørt av mineralutvinningen.⁶ Departementet har foreslått at de siste 25 % av vederlaget skal administreres og fordeles av Sametinget. Sametinget selv har uttrykt at de ønsker å administrere hele vederlaget og at en ordning hvor Sametinget kun administrerer 25 % er uaktuelt. Som følge av dette foreslås det i proposisjonen at departementet skal forvalte og fordele denne delen av vederlaget.⁷

Slik NIM leser proposisjonen kan vi ikke se at departementet har begrunnet standpunktet om hvorfor Sametinget ikke skal kunne forvalte hele vederlaget. Riktignok skriver departementet at deres forslag sikrer at «de som oftest bli berørt av mineralaktivitet får en del av nytteverdien. En slik ordning vil også bidra til en mest mulig praktisk innretning av ordningen og sikre forutsigbarhet for reindriftsnæringen».⁸

I denne sammenheng ønsker vi å vise til en nylig uttalelse fra FNs menneskerettighetskomité hvor Norge fikk kritikk, Jovsset Ánte Sara-saken.⁹ Saken omhandlet byrdefordeling av reintallsreduksjon internt i siidaen, og begrunnelsen bak komiteens konklusjon har en viss overføringsverdi til spørsmålet om urfolksvederlag. I Sara-saken fikk departementets manglende imøtekommenhet overfor innspillene fra bl.a. Sametinget til lovgivningsprosessen, betydning for menneskerettighetskomiteens konklusjon. Komiteen la vekt på at departementet ikke hadde fulgt Sametinget og reindriften sitt syn om hvordan byrdefordelingen internt i siidaen burde foregå, og komiteen kritiserte Norge på dette punkt og uttalte at de samiske interessentene «are best placed to determine the interests of the Sámi community and the reindeer husbandry industry».¹⁰ NIM mener saken illustrer urfolks rett til selvbestemmelse og selvstyre i interne forhold.

NIM viser også i denne sammenheng til UNDRIP (FNs urfolkserklæring) art. 3 som stadfester at urfolk har rett til å bestemme over sin egen økonomiske utvikling. Det er viktig å trekke lærdommer fra Jovsset Ante Sara-saken for å unngå lignende situasjoner i fremtiden.

⁶ Prop. 71 L (2024-2025) s. 87.

⁷ Ibid.

⁸ Ibid.

⁹ CCPR/C/141/D/3588/2019, 12. september 2024.

¹⁰ Ibid punkt 10.8.

NIM ber derfor Stortinget å sørge for en god begrunnelse for å eventuelt gi departementet i oppgave å administrere og fordele urfolksvederlaget.

NIM viser for øvrig til vår tidligere høringsuttalelse når det gjelder øvrige spørsmål i lovforslaget.

Vennlig hilsen

for Norges institusjon for menneskerettigheter

Gro Nystuen
Konst. direktør

Anders Einar Broderstad
Seniorrådgiver

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har dermed ingen signatur.